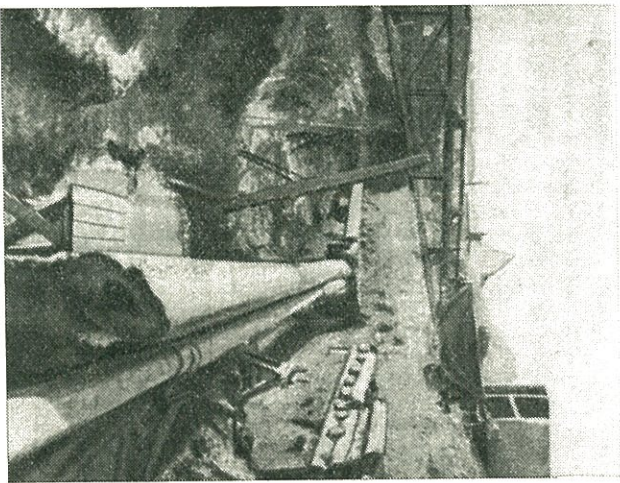

z černých lidí¹ a z kupců 2 starosty, kteří budou spravovat veškeré záležitosti iwanovské — i kupců i hostů² i obchodní soud. Posadník Miroslav, ani ostatní posadníci, ani novgorodští bojari³ ať v ničem nezasahují do záležitosti iwanovských. A kdo chce vstoupit mezi iwanovské kupce, necht dá dědičným kupcům vklad 50 hřiven stříbra a tisícnikovi yperské sukno, kupci musí složit 25 hřiven stříbra sv. Ivanu; jestliže někdo mezi kupce nevstoupí — nedá 50 hřiven stříbra, to není dědičný kupce, neboť dědiční kupci se počítají dle otce a vkladu. Vážen⁴ mají provádět v předsíni kostela sv. Iwana, kde je určeno, že má být prováděno. Vážení provádějí starostové iwanovští, dva dědiční kupci, dobří lidé; nedědiční kupci nemohou být starosty a nemohou ani provádět v kostele sv. Iwana vážení. Od hostů necht vybírají takto: od nizovského z 2 berkovců⁴ vosku půl hřivny stříbra a malou hřivnu pepře; od polockého a smolanského — hřivny stříbra a malou hřivnu pepře; od novotoržského — půl po dvou hřivnách kun z 1 berkovce vosku, od novogorodanů — 6 kun z berkovce vosku. Peníze ze všeho zváženého [vosku] necht spravedlivě kladou do pokladny v kostele sv. Iwana; Novogorodan nesmí vážit za žádného hosta. Po mé smrti — velkého knížete Vsevoloda — bude pečovat o kostel velkého sv. Iwana a všechny služebníky sv. Iwana můj bratr, velký kníže celé Rusi, biskup novgorodský a kupceři starostové a kupci; a veliký kníže ať pobírá z daně z vosku 25 hřiven stříbra za rok. A svátek narození velkého sv. Iwana ať kupceři starostové a kupci ctí a slaví; kupceři starostové a kupci mají brát z váhy vosku po 25 hřivnách stříbra, a to na každý svátek sv. Iwana navěky; a kupceři starostové velkého sv. Iwana ať dávají na svátek sv. Iwana 70 svíců, tymián a kadidlo. V den svátku ať koná bohosluzby biskup a kupceři starostové a kupci ať dají biskupovi hřivnu stříbra na yperské sukno; druhý den má konat bohosluzby archimandrita od sv. Jegerije a dostane půl hřivny stříbra, třetí den má sloužit igumen od sv. Bohorodičky z Antonova kláštera a dostane půl hřivny stříbra. Já, veliký kníže Vsevolod, jsem dal daň od kupců na Rusi poplům velkého sv. Iwana na Petřiatově dvorci, necht ji na paměť velikých knížat, mých předků a prapředků,

vybírají od kupců navěky; i od hostů z Tveru, Novgorodu, Běžicka, Děrevska a z celého Pomstí¹. Církevní usellost Petřiatova dvorce bude od předních dveří velikého sv. Iwana až po sklepy a od sklepů až po Končanský most; z této usellosti budou starostové iwanovský a poberežský brát peníze a budou je dávat do pokladny velikého sv. Iwana. O popy, diákona, děka a kostelníky velikého sv. Iwana je pečovat iwanovským starostům a kupcům a poberežským starostům a Poberežanům. V kostele velikého sv. Iwana nesmí nikdo mít nic než svíčky a kadidlo. Ani město, ani biskup, ani bojari nesmí odepnout poplatky velikému sv. Ivanu, ani prodávat, co jsem mu daroval já, veliký kníže Vsevolod; a kdo by daň odňal, nebo ji prodal, nebo způsobil křivdu kostelu velikého sv. Iwana a sv. Zachariáše, ať jej [potrestá] sv. Spasitel, přecísťá [Bohorodička] a veliký sv. Ivan, ať jej postihne temnota a hřích a boží trest.

14. Vykopáčky kanalizace z Novgorodu.

2. SMLOUVA NOVGORODU
S NĚMECKÝMI MĚSTY A GOTLANDEM (ROK U 1270)

Text smlouvy uzavřené r. 1270 mezi Novgorodem a německými městy, přeložil z němčiny I. J. Andrejevskij. Roku 1909 byla vydána znovu v knize Pamjatniki istorii Velikogo Novgoroda, za red. S. V. Bachrušina, vyd. N. N. Klotkova, Moskva 1909. — Chrestomatija po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 182—184.

Já, kníže Jaroslav, syn knížete Jaroslava², s posadníkem Pavlem a s tisícníkem panem Raitborem, se staršíny, se všemi Novgorodany a

1 Černí lidé (чёрные люди) — drobní řemeslníci a dělníci, kteří byli zaměstnání u vyšších tříd, bojarů a patriciů, nebo od nich přijímali peníze za práci.
2 Kupci a hosté — kupci představují mision, domácí obchodníky, kteří zpravdila byli závislí na bojarském kapitálu a jejich postavení se příliš nelíšilo od postavení prostých (černých) lidí. Hosté jsou cizí obchodníci, tj. obchodníci, kteří provozovali obchod jezdícím po různých městech a zemích. Původně kupci a hosté netvořili jednotnou sociální vrstvu, k zčásti proměně dochází až v XVI. století, kdy byli v moskevském státě hosté a zčásti i zámožnější kupci ustanovováni nejprve za osoby, pak i za obecné výsady k financím službám. Každému obchodníkovi, který byl vládu pro takovou finanční službu vyhledávat, bylo podle tehdejšího způsobu uděleno „hostinné jméno“, titul host. Srv. i str. 212, pozn. 1.
3 Vážení — tj. zdanění.
4 Berkovce — ruská váha rovnající se asi 163,8 kg.

1 Z pořítí řeky Mstvy.
2 Jaroslav, syn knížete Jaroslava — Jaroslav Jaroslavič, syn Jaroslava II. Vsevolodoviče (srv. str. 94), kníže v Tveru, Pskově a Novgorodě, od r. 1264 veliký kníže ve Vladimíru a Novgorodě († 1272).

s německým vyslancem Heinricnem Wullenpundem z Lübecku, s Ludolfem Dobrikem a Jakubem Kuringem — Gotlandany, prozkoumali jsme a potvrdili mír a podepsali v souhlase s vašimi listy naši smlouvu s vámi, Němci, Gotlandany a všemi latinskými národy.

1. [Podepsali jsme] starou úmluvu o cestě po Něvě mezi Kellingem¹ a Gotlandem a opět od Novgorodu do Kellingu tak, že přihodí-li se tam hostovi cokoliv, pak za to musí odpovídat letnímu hostovi² kniže s Novgorodany, ale zimní hosté musí přijíždět se zárukou knižete, posadníka a všech Novgorodanů v souhlase s dřívější úmluvou bez všech překážek a musí brát v souhlase s dřívější úmluvou novgorodského přidělence a novgorodské kupce; ale nevezmou-li novgorodského přidělence a přihodí-li se jim cokoliv mezi Novgorodem a Kellingem, pak kniže a Novgorodané nenesou odpovědnost; jestliže Novgorodané přidělence nevyšlou a jejich kupci [Novgorodanů] nevyjedou a Němci se vypraví bez přidělence, pak musí jet bez překážek ke Kellingu v souhlase s dřívější úmluvou. Vypraví-li se nějaký Němec nebo Gotlandan za obchodem do Karélie a přihodí-li se mu tam cokoliv, pak Novgorodané nenesou odpovědnost. Jestliže Novgorodané ze své vůle nechtějí s lodmi plout nazpět, pak musí za každou cestu [povozem] platit půl hřivny stříbra.

2. Když přijde host na Něvu a bude mít nouzi o dřevo nebo stěžně, pak má právo káčet po obou březích řeky, kde chce.

4. Když Němci a Gotlandané příplují k Volchovu k peřejím, pak musí nezbytně žádat [peřejovce] lodivody a přijímat na své lodi dobré lidi a brát od nich tolik, kolik brali odedávna, ale ne více.

6. A lodivod najatý na cestu po Něvě dolů a opět nahoru musí dostat na stravu pět hřiven kun nebo jednu kýtu; ale je-li najat od Novgorodu do Aldagenu³ a zpět, pak [musí dostat] na stravu tři hřivny kun nebo půl kýty.

7. Rozbije-li se vlečná nákladní loď, která byla vypravena pro zboží nebo už naložená, pak se za loď nemusí platit, ale musí se zaplatit za nájem lodi.

8. Avšak dojde-li ke sporu mezi výše zmíněnými průvodci lodí a hosty na cestě nahoru a dolů a cestou se opět smíří, pak na tom je třeba trvat; jestli se cestou nedohodnou, pak se musí dostavit k soudnímu projednávání pře před tisícíkem a Novgorodany na dvůr sv. Ivana.⁴ 9. Povození v Novgorodě musí dostat z každé nákladní lodi přivážené z břehu do Novgorodu k německému dvoru 15 kun, ke gotlandskému dvoru 10 kun, z odplouvajících — až půl hřivny z každé lodi.

¹ Kelling — tj. Kotlin, — ostrov v Čudském zálivu.

² Cizí kupci, kteří přijíždějí v létě.

³ Aldagen — tj. Ladoga.

⁴ Na dvůr sv. Ivana — tj. k obchodnímu soudu při kostele sv. Ivana na Opokách.

11. Vznikne-li mezi Němci a Novgorodany spor, pak musí být rozhodnut ve dvoře sv. Ivana před posadníkem, tisícíkem a kupci.

12. Přijde-li někdo do německého dvora s obnaženou zbraní a tam kohokoliv zraní s úmyslem uloupit zboží, nebo do gotlandského dvora a bude chycen, pak ho předat soudu a odsoudit k pokutě.

13. Kdo rozbije vrata nebo ohradu, musí být odsouzen k pokutě, a jestliže ohrada stála okolo dvora odedávna, pak tam, kde je vylomena stará ohrada, má se postavit nová a nic více za to nepožadovat.

20. Kdo naváže s Němcem nebo Gotlandanem obchodní styky a jeho zboží zkaží nebo zpronevěří, musí především uspokojit hosty a [teprve] potom jiné, kterým je dlužen.

26. Váhy a závazí pro stříbro a jiné zboží, které se váží na vahách, se musí udržovat tak, aby vážily správně a přesně. Kap¹ musí obsahovat váhu osmi livonských funtů.

3. SMLOUVA NOVGORODU S NORSKEM (ROKU 1326)

Pozorné studium pramenů ukazuje, že základ k baltskému obchodu nepoložila německá hanza, nýbrž přímořská města polabských Slovanů spolu s ruskými městy, a to již dávno před tím, než přišli Němci na pobřeží Baltského moře a založili hanzu. Hanza sama se začlenila do obchodu, který byl vytvořen dávno před jejím vznikem. Všeobecné oslabení ruských pozic na Baltu od první poloviny XIII. stol. souviselo s mongolským vpádem do Ruska. — Chrestomatija po istorii srednich vekov II, Moskva 1950, str. 339—340.

Vyslance slavného panovníka Magnuse², krále Norska, Švédska a Gótu³, jménem Hakon³, uzavřel jménem celého království Norska mír s biskupem novgorodským Mojssem a s posadníkem Bartolomějem a tisícíkem Astafjem a se všemi Novgorodany dohromady i jednotlivě, jak [tomu] bývalo dříve mezi našimi překy.

1. Kde se prostírají země a vody krále Norska, tam mají Norové právo jezdit, přebývat a považovat země a vody za své, v souhlase se starým ohledáním, hranicemi nebo vymezením.

2. Taktéž jestliže Norové překročili v těchto letech staré hranice nebo vymezení zemí, jsou povinni zřít se [přivlastněných pozemků] a vrátit Rusům jejich zem podle složené přísahy.

3. Také Novgorodané nesmějí překračovat staré hranice a vymezení

¹ Kap — 41,7 kg.

² Magnus — Magnus Erikson (1319—1374), král norský a švédský; r. 1343 získal po úspěšné výpravě i některá území dánská, jež však r. 1356 zase ztratil. Výboj proti Rusi skončil neúspěchem, jenž podstatnou měrou přispěl k ořesení a oslabení pozice nejen tohoto panovníka, ale i celého státu.

³ Hakon — patrně Hakon (též Håkan), syn Magna Eriksona a od r. 1343 jeho spoluvladař v Norsku, který později jako Hakon VIII. připravil pldu pro unii Kalmarskou (†1380).

zemí [stanovení] podle přísahy. Jestliže pak [je] překročili, jsou také povinni vrátit Norům jejich zem.

4. Rovněž vyslanci z Novgorodu až přijdou ke králi Norska, musí rozdělit země podle starých hranic a ve shodě s vymezením země podle přísahy, tak aby každý zůstal pánem ve své zemi. Avšak toto vymezení země přenecháváme Bohu a králi Norska, aby [je] provedl podle svého svědomí.

5. Rovněž za škodu, kterou Norové způsobili Novgorodanům na zemi nebo na vodě vraždami a jinými křivdami, nesmějí se Novgorodané mstít ani [ji] zachovávat v paměti. A jestliže Novgorodané způsobili jakoukoliv škodu Norům, stejně tak ani Norové [jim ji] nesmějí připomínat.

6. Rovněž překročili-li Norové hranice a vymezení země s úmyslem způsobit zlo, či naopak, jestliže Novgorodané přejdou přes hranice země ze své země do Norska, aby spáchali zlo, musí být podle přísahy jako [lidé], kteří chtěli spáchat zlo, pochytáni a zneškodněni, aby nerušili mír.

7. Rovněž bez jakýchkoliv překážek mají [kupci] z Norska jezdit do Novgorodu a Závoločí a naopak kupci z Novgorodu a Závoločí mají bez veškerých překážek jezdit do Norska.

8. Tato smlouva byla uzavřena a potvrzena na deset let. Tuto smlouvu potvrdili přísahou výše uvedení posadník a tisícník za všechny Novgorodany. Rovněž výše uvedený vyslanec Hakon přísahal na utvrzení této smlouvy jménem krále Norska a celého království Norska. Při uzavření této smlouvy byl tlumočnickem Verněkin.

9. A táž smlouva, jakou uzavřeli Novgorodané s Nory, platí i pro obyvatele Závoločí.

10. Když někdo poruší tuto přísahu, nechť ho potrestá a soudí Bůh. K této smlouvě, aby byla platná i v příštích letech, byly přivěšeny pečeti výše uvedených osob, a to biskupova, posadníkova a tisícníkova. Dáno a utvrzeno v Novgorodě Léta Páně MCCCCXXVI, 3. června.

4. USTANOVENÍ O OBCHODU S HANZOU V NOVGORODĚ (22. ÚNORA 1346)

Dokument charakterizuje postavení hanzovních kupců v Rusku a je jasným svědectvím velké organizační úlohy zahraničních středisek hanzy. Ustanovení o obchodu s Novgorodem obsahuje celou řadu opatření k odstranění konkurence mezi hanzovními kupci přijíždějícími do Novgorodu a k zajištění oboustranných výhod při nákupu ruského zboží. Poslední část dokumentu svědčí o snaze hanzovních měst ovládnout obchod Novgorodu se západní Evropou. — Chrestomaija po istorii srednich vekov II, Moskva 1950, str. 121—123.

Nechť je známo všem, kdo uvidí a uslyší tento záznam, že se představení a nejmoudřejší z německých kupců, kteří tehdy byli v Novgoro-

dě, řídíce se listy a pokyny, jež obdrželi prostřednictvím posílů z měst vně i uvnitř země, u moře, dohodli zcela jednomyslně na tomto:

1. Aby nikdo nepodnikl do Novgorodu více než jednu cestu ročně, ať by to byl kdokoliv, a nepřivážel do Novgorodu zboží vícekrát než jednou za rok, ať už toto zboží bude jeho vlastní nebo celé [obchodní] společnosti, či jakékoliv jiné. Bylo ustanoveno, aby takové zboží, kterým by byl někdo přistůžen, ať už by se tak stalo vně nebo uvnitř země, bylo považováno za zkonfiskované ve prospěch [kostela] svatého Petra.¹

2. Dále každý, kdo sem přijede na saních, musí na saních i odjet zpět; a jenom v tom případě, veze-li někdo společně zboží, nebo může-li se prokázat nějakým závažným důvodem, může odplout [první lodí] po zahájení plavby. A stane-li se, že někdo použije první lodi, musí se považovat za lehního hosta.

3. Dále přijede-li sem někdo po vodě, musí po vodě i odplout zpět; a jenom v případě, že veze společně zboží... může odjet v zimě. Přihodí-li se někomu, že zmešká výše uvedenou poslední plavbu, musí se považovat za zimního hosta. Toto ustanovení má být v platnosti do vánoc, jak tomu bylo již po tři roky, a je třeba je poctivě dodržovat.

4. Dále nikdo nesmí jezdit se zbožím po souši, a to cestou přes Prusko nebo Švédsko, nesmí se také jezdit s povozy na Ösel² nebo do Kuronska a vůbec jakýmkoli způsobem podnikat výpravy s povozy pod hrozbou ztráty svobody a konfiskace majetku; dovoleno je pouze jezdit na lodích — do Rigy, do Revalu nebo do Pernova [Pärnu]. Poruší-li někdo toto výše uvedené ustanovení, bude zbaven svobody a majetku, a nesmí to být trpěno.

5. Dále... jsme povinni dodržovat ve vztazích k Rusům tyto zásady: podle jednomyslného rozhodnutí a k užítku všeho kupectva nelze ode dne nejbližšího svátku sv. Michala³ kupovat ani v drobném, ani ve velkém — sukna, látky a kožíšinnové zboží ruské výroby a stejně tak všechno ostatní zhotovené mimo domácí hospodářství [Rusů]. Je možno kupovat pouze obilí a podobné produkty [suroviny] za jejich skutečné ceny. Všechno výše uvedené nesmí nikdo kupovat ode dne nejbližšího svátku sv. Michala ani v Novgorodě, ani v Pskově, ani v Polocku, ani v Rize, ani v Dorpatu, ani v Revalu, ani ve Fellinu, ani v Gotlandu či v nějakém jiném místě, kam obvykle jezdí Rusové... Toto vše nesmí kupovat nikdo z těch, kteří si přejí užívat kupceckého práva, ať by to byl kdokoliv. A poruší-li někdo toto ustanovení, bude potrestán konfiskací jmění a zaplatí pokutu 10 hřiven ve prospěch kostela sv. Petra.

6. Dále nikdo nesmí mít v Novgorodě více než 1000 hřiven [investic]

¹ Jde o kostel sv. Petra, který byl centrem hanzovního dvora v Novgorodě.

² Ösel — dnešní Saaremaa, estonský ostrov před Rízkým zálivem.

³ 29. září. Konec sklizně obilí; počátek nového správního roku.

ročně, ani spolu s jinými, ani jako jednotlivce, ani jakkoliv jinak. Porušili to někdo, má být jeho zboží zkonfiskováno ve prospěch dvora sv. Petra.

7. Dále představeným u sv. Petra se ukládá za povinnost, aby od každého přijali přísahu o tom, že s pomocí Boží, všech svatých a svatého Petra bude dobrovolně a bez jakékoliv záhudnosti dodržovat ustanovení obsažená v tomto záznamu.

8. Dále žádný tovaryš, který překročí věk dvaceti let, nemůže v Novgorodě požívat kupeckého práva, ale každý, kdo chce podle tohoto práva žít, musí se vyučit zde, ať je to kdokoli.

Dáno léta 1346 v chrámu svatého Petra. Ukládá se vám za povinnost... přibít list s tímto záznamem na přídi korábu. Buďte zdrávi, milí přátelé!

5. SOCIÁLNÍ BOJE V NOVGORODU

V Novgorodu byly třídni rozpory velmi hluboké. Často docházelo k bojům a povstáním „malých“ lidí — řemeslníků a drobných kupců — proti „velkým“ — bojarům a bohatým kupcům. V Prvním novgorodském letopisu je zpráva o povstání r. 1136, když byl v Novgorodě knížetem Vsevolod Mstislavič, vnuk Vladimíra Monomacha. Novgorodané jej vyhnali a zvolili si nového knížete Svyatoslava Olgoviče z Černigova. Od té doby se stalo zvykem, že Novgorodané uzavírali s novým knížetem, kterého volilo vše, smlouvu, v níž byly sepsány jeho práva a povinnosti. Jakmile je nedodržoval, Novgorodané se pokládali za oprávněné jej vyhnat a zvolit si knížete nového. Pohnoje sobranije ruských letopisecí III. — Chre-stomatijsa po istorii SSSR I, Moskva 1951, str. 172—177.

Vyhnaní knížete Vsevoloda

Roku 6644¹. Novgorodané sezvali Pskovany a Ladožany a domluvili se, že vyženou svého knížete Vsevoloda²; a 28. května ho zavýřili se ženou, dětmi a tehýní v biskupském paláci a ozbrojená stráž jej sítěžila ve dne v noci, 30 mužů denně. Byl uvězněn dva měsíce a 15. července ho pustili z města a podrželi jeho syna Vladimíra. A toto mu dávali za vinu: 1. že nepečuje o smrtedý, 2. že chtěl sídlit v Perejaslavi, 3. že první utkal z bitevního pole³; zejména však a především, že nám rozkázal připojit se k Vsevolodovi⁴ a potom rozkázal ustoupt. Nepustili ho [dříve], dokud nepřišel jiný kníže⁵...

¹ Roku 1136.

² Knížete Vsevoloda — tj. Vsevoloda Mstislavič; srv. str. 85, pozn. 1.

³ První utkal z bitevního pole — tj. z bitvy na hoře Idanovu.

⁴ Vsevolodovi — tj. Vsevolodovi Olgoviči, později velikému knížeti kyjevskému. Vsevolod se r. 1127 zmocnil Černigova, odkud po smrti velkého knížete Mstislava (1132) bojoval s jeho bratrem Jaropolkem o velkoknížecí stolec, na nějž se mu podařilo dosednout v r. 1138 a za stálých bojů udržet se až do své smrti (1146).

⁵ Jiný kníže — tj. Svyatoslav Olgovič (†1165); ve snaze dosáhnout některého údělu podílel se Svyatoslav snad ve všech rozbrojích té doby. Nikdy však (a ani v tomto případě) s trvaljším úspěchem. Až na sklonku života získal knížecí stolec černigovský.

V roce 6645¹, na počátku roku, 7. března v patnáctém roce indikce², utekli posadník Konstantin k Vsevolodovi a několik jiných dobrých mužů; i dali posadnictví v Novgorodu Jakumu Miroslavičovi. Téhož roku přišel kníže Vsevolod Mstislavič do Pskova, chtěje se usadit opět na svém trůně v Novgorodě, byv tajně pozván novgorodskými a pskovskými muži, svými přívrženci. „Přišel kníže, opět té chťej.“ Jakmile se rozneslo, že Vsevolod je v Pskově s bratrem Svyatopolkem, došlo v Novgorodě k velikému vzbourění, protože lidé nechťej Vsevoloda; jiní utekli k Vsevolodovi do Pskova a [vzbourěnci] se dali do drancování jejích domů, Kosnatina, Nežatina a mnoha jiných a ještě pátrali, kdo z bojarů je přívržencem Vsevoloda, a těm sebrali na půldruhého tisíce hřiven a dali je kupcům, aby se vyzbrojili do války, postihli však i nevinné. Potom Svyatoslav Olgovič sebral vojsko z celé novgorodské země a přivedl svého bratra Glebka, Kujaný a Polovce i táhli do Pskova vyhnat Vsevoloda; Pskované se jim nepoddali ani od sebe nezahlali knížete, ale začali se mít na pozoru a udělali všude záseky. Kníže [Svyatoslav Olgovič] a měšťané se dohodli cestou a vrátiti se nazpět z Dubroviny a řekli: „Neprolévejme krev se svými bratry, snad to Bůh urovná svou prozřetelností.“

Povstání proti posadníkmu Dmitrijovi

Když pak se Novgorodané vrátili do Novgorodu³, svolali věci proti posadníkmu Dmitrijovi a jeho bratrům, protože oni rozkázali brát od Novgorodanů stříbro, ve vesnicích sbírat peníze, od kupců kruté peněžní poplatky, rozkázali jim vozit náklady a [páchali] všemožné zlo. Odešli plnit jejich dvory. Dvůr Miroškův a Dmitrijův zapálili, jejich majetek pobrali, jejich vesnice a čeled rozprodali a jejich nešťastné poklady vyhledali a sebrali a zbytek rozdělili každému po 3 hřivnách v celém městě, takže se na každého dostalo. Loupil-li někdo tajně, to ví jedině Bůh, a mnozí z toho zbohatli; a dlužní úpisy nechali knížeti.

Povstání proti tisícníkmu Vjačeslavovi

Celéměsto povstalo⁴ a z věže táhli ozbrojeni proti tisícníkmu Vjačeslavovi, vyplnili jeho dvůr i [dvory] jeho bratra Bohuslava, Andreje, stolníka arcibiskupova, Davídka Sofijského a Sudimíra; také poslali, aby vy-

¹ Roku 1137.

² Indikce (indikcio) — cyklus 15 let v církevním letopočtu zavedeném nízkým sněmem, prvý k počtu vítězství Konstantina Velkého nad Maxenciem (312).

³ Roku 1209 z výpravy proti Rjazani, kam táhli v čele s knížetem Konstantinem Vsevolodovičem a posadníkem Dmitrijem Miroškičem.

⁴ V r. 1228, kdy Novgorodané vyhnali Jaroslava Vsevolodoviče (srv. str. 68, pozn. 5) a sesadili arcibiskupa Arsenje.